

MARIJN VAN DER POLL

RIGHT BRAINER

Het survivalhandboek
voor origineel denken

1

HEY!: Daar ben je dan! Met een goeie dertigduizend uur opleiding onder de riem. Geleerd, gestudeerd, geëxamineerd. Met dit als resultaat, deze trotse manifestatie die je telkens aankijkt in de spiegel. De optimaal functionerende professional met dit boek in handen. Hoera!

Gefeliciteerd met alles wat je hebt bereikt, je skills, certificaten en diploma's, maar trouwens: je bent een stukje vergeten.

Nou ja, een stukje... de helft. De hele rechterhelft van je hersenen. Die ben je onderweg vergeten. Je kent de typering, linkerhersen helft voor al het theoretische en methodische. De helft waar je volledig op vertrouwt. En de rechter die we achter de hand hebben mocht er plotseling behoefte zijn aan een nieuw kleurenschema op kantoor. Die rechterhelft. Alles oké dus? Nee dus.

Werk is veranderd. Er is meer autonomie op de werkvloer dan ooit tevoren en bij autonomie hoort verantwoordelijkheid. Je wordt inmiddels steeds vaker geconfronteerd met problemen zonder makkelijke antwoorden. Met een open einde. Je vermogen om deze kantoorraadsels om te denken en op een of andere manier 'op te lossen' is een essentiële vaardigheid geworden. Het is van groot belang om professioneel te kunnen overleven. Het is pure carrièresurvival.

Out of de spreekwoordelijke box denken is een kritische vaardigheid geworden. Of je het nu leuk vindt of niet, deze manier van denken overspant alle industrieën van Agri tot Aerospace. Je redt het niet meer met je ratio, met traditioneel lineair denken. De rollen zijn compleet omgedraaid. Je hebt je rechterhersen helft vandaag de dag keihard nodig en laat deze nu net geen enkele scholing hebben gekregen. Je bent ongetraind en professioneel hopeloos onvoorbereid.

Als ons traditionele denken ons in de steek laat, hoe zit het dan met ons originele denken? Of je het nu kent als creatief

denken of lateraal denken, divergent denken, out of the box denken of abstract denken, deze manier van denken laten we steevast over aan het toeval omdat we er niet onze vertrouwde linkerhersenhelftaanpak op kunnen toepassen. Er zijn geen rechterhersenhelfttekstboeken, geen stap-voor-stapprocessen. En als gevolg hebben we constant het gevoel geen controle te hebben over dit deel van ons denken.

Maar niets is minder waar. Die controle over ons denken hebben we wel. We kunnen onze rechterhersenhelft aan het werk zetten en dat levert resultaten op. We kunnen iets construeren met onze gedachten. Een mentaal construct met een helder doel, een logica en een opbouw en dat van grote waarde is. Sterker nog: het is de sleutel tot je toekomstige *employability*. Het is er altijd en wordt tegelijkertijd systematisch over het hoofd gezien in creatieve methodologie en innovatieprocessen. Het is de bouwsteen die alle vormen van origineel, niet-lineair denken met elkaar verbindt. Het gaat als een mes door de boter door complexe vraagstukken en geeft je grip op ingewikkelde vraagstukken. Eindelijk! De ontbrekende schakel in ons rationele, lineaire werkbrein, geprogrammeerd om in een rechte lijn van probleem naar oplossingen te gaan. Dit periodiek element? Het idee.

OPERATIONEEL NIVEAU: Hier zijn de statistieken achter deze *inconvenient truth*. Meer dan dertien miljoen mensen werden meegenomen in een wereldwijd onderzoek naar toekomstige werkskills door het World Economic Forum (WEF). Een van die deinende datapunten ben jij. De onderzoekers vroegen zich af hoe je je staande zou kunnen houden in een

constant veranderende professionele omgeving. Welke skills waren er nodig en, in het verlengde daarvan, welk gebrek aan professionele vaardigheden zou jou snel overbodig maken op de arbeidsmarkt? De onderzoekers keken naar correlaties tussen verschillende disciplines in allerlei vakgebieden. Wat ze steeds weer opnieuw zagen terugkomen was niet zozeer een gebrek aan een bepaalde programmeerskill of een andere vorm van opkomend technologisch fingerspitzengefühl. Bovenaan de lijst van essentiële werkskills stonden originele denkvaardigheden. Of precies gezegd: creatief denken, probleemoplossend denken en kritisch denken. De boodschap was helder, als je je baan wilt houden, zul je flexibel moeten kunnen denken. Het enige wat ze over het hoofd zagen was het eindproduct. De optelsom van deze drie elementen. Het idee.

MIJN BELOFTE AAN JOU: WEF is hier iets op het spoor. Hoe ik dat weet? Mijn expertise is ideeën. In dit boek zal ik je laten zien hoe jij kunt overleven op basis van de jouwe. Ik heb meer dan twintig jaar ervaring in het onderzoeken van ideeën gekoppeld aan professionele ervaring in het veld, en twee diploma's die dit onderschrijven. Een daarvan is van dezelfde school als Warren Buffett. De andere is van een fameuze designschool die door *The New York Times* is beschreven als dé school voor Nieuwe Hollandse Meesters; daarom dus. Ik kwam er al vroeg achter hoe ik kon overleven door gebruik te maken van mijn originele gedachten. Ik leerde door te vallen en weer op te staan, zonder een tekstboek of een gelijke, verpakte methodologie.

Ik hield vol. Na mijn afstuderen bouwde ik een carrière op door mijn ideeën met winst te verkopen. Mijn werk is onderdeel van illustere culturele instellingen zoals het Victoria and Albert Museum in Londen en het San Francisco Museum of Modern Art. *TIME Magazine* roemde een van mijn ontwerpen als een design must-have. Ik weet inmiddels hoe ik inspiratie aan kan zetten, net als een schakelaar, in mijn rechterhersenhelft. Ik weet hoe ik kan overleven door gebruik te maken van mijn ‘creatieve’ gedachten en hoe anderen indien nodig af te troeven met betere ideeën. Ik leerde door schade en schande zodat jij dat niet hoeft te doen! Als je je door deze bladzijden heen weet te slaan tenminste.

Dit boek is noch tekstboek noch methodologie. Wat het wel bevat, zijn persoonlijke ervaringen en professioneel advies die je zullen helpen om de krachten van je originele gedachten te kunnen bundelen als er stront aan de corporate knikker is. Het zal je laten herkennen met je rechterhersenhelft, en die te gaan gebruiken. Om je eigen unieke denkproces te ontdekken zodat je die effectief kunt gaan gebruiken. Ik zal je laten zien hoe je onafhankelijk kunt worden op de werkvloer als het aankomt op je ideeën. Tijdens dit proces zullen we ook afrekenen met een aantal grove misvattingen als het gaat om creativiteit. Dit alles met één helder doel voor ogen: om je originele denken op het niveau te krijgen van je rationele denken. En daarmee je carrière toekomstbestendig te maken.

‘HET BOEK’: Drie decennia geleden kreeg ik het boek. Het handboek der handboeken. Ver voordat ik een baan of carrière serieus nam of iets gaf om wat een idee wel of niet was.

Het SAS Survival Handboek. Mijn highschoolvriend Michael Young gaf het aan me toen ik op het punt stond te vertrekken naar de designschool. SAS in de titel staat voor Special Air Service, de special forces van het Britse leger, en is ook, niet toevallig, het acroniem voor onze high school in Singapore. Ik vond het een goeie grap en stopte het in mijn koffer. Ik had er niet verder naast kunnen zitten. Het was precies wat ik nodig had in de creatieve jungle waarin ik mij zou begeven. Een baken van rede tijdens afbrekende kritiek op het pad naar mijn professionele zelf. Een levenshandleiding met handige metaforen voor het omgaan met complexiteit in een zakelijke omgeving.

Alles opgeschreven met één centraal, helder doel, namelijk, het er levend van afbrengen. Ondanks het feit dat ik door de jaren heen het merendeel van mijn ervaring opdeed in de praktijk schrijf ik mijn professionele scherpzinnigheid toe aan *Het SAS Survival Handboek* door John ‘Lofty’ Wiseman. De wijsheden uit dit werk zullen ook met jou worden gedeeld in de rest van dit boek; in hapklare stukjes natuurlijk.

Dus: hoe denk je je creatief uit een lastige werksituatie? Of anders gezegd, hoe krijg je de controle terug over situaties waar er meer vragen zijn dan antwoorden? Het simpele antwoord is om te stoppen met zoeken naar oplossingen in creatieve businessmethodologieën met tools en templates. Om je in plaats van naar buiten, naar binnen te richten. Want jij hebt de sleutel.

Jij bent de sleutel.

Waarschijnlijk ben je je daar zelf niet van bewust. Jij ziet de sleutel eerder als een toegangspasje dat je blijft swipen in de hoop dat de geest genaamd inspiratie op magische wijze verschijnt en je vervolgens alle antwoorden geeft.

Waarom alles aan het toeval overlaten als het gaat om het ontleden van een complex werkprobleem? Waarom genoeg nemen met een onbevredigend resultaat omdat je ‘creativiteit’ nu eenmaal niet kunt forceren? Begin maar eens met het nooit meer zo te noemen. Je hebt immers het perfecte instrument om om te gaan met complexiteit: je rechterhersenhelft. En je hoeft helemaal niet te wachten totdat die oplicht. Je kunt haar activeren, aan het werk zetten. Je kunt haar trainen, verbeteren, schaven. Het genereren en ontwikkelen van ideeën is geen magisch talent, maar een alledaagse vaardigheid met een uiterst verfijnd instrument. Jij.

Dus we focussen ons op jou, en op jou alleen. Vervolgens ruimen we alle obstakels uit de weg die de volle potentie van je rechterhersenhelft in de weg staan. Belemmeringen zoals post-its en groepssessies. Met de juiste instructies zul je in staat zijn je ideeën te beheersen en is je carrière meteen 21e-eeuwbestendig.

OBSTAKELS: Over obstakels gesproken, jij bent een van die obstakels. Waarom? Omdat je je afhankelijk maakt van anderen, van creatieve experts. Daarmee verleg je de focus van je eigen overleving naar dingen buiten jezelf die je niet kunt beïnvloeden. Is dit niet te omzeilen dan, vraag je je misschien af? Een designer aan je bureau vastbinden...? Nee.

Aangezien het antwoord nee het nogal lastig doet bij die-

genen die na 1970 geboren zijn, zal het ‘waarom gebeurt dit mij allemaal’-aspect regelmatig in het boek aan bod komen. Het antwoord blijft uiteindelijk: nee.

Ben je ooit onaangenaam verrast door een plotselinge brainstorm op het werk? Gevraagd om à la minute met een idee op de proppen te komen? Wat gebeurt er met je als de ideeën uitblijven? Ineens probeert je brein zich vast te klampen aan een laatste strohalp. Ik heb mensen gezien die zich tevergeefs uit dit soort situaties proberen te lullen of die hun gebrek aan originaliteit pogen te overcompenseren. Waarom slaan we eigenlijk op deze manier dicht in brainstormsessies? Experts zeggen dat survival, de kunst van het overleven, ongeveer 20 procent fysiek en 80 procent mentaal gedreven is. Laten we voordat we de rest van het boek aan de 80 procent wijden eerst die 20 procent uit de weg ruimen.

Je lichaam heeft een bliksemsnel responsstelsel in bedreigende werkgerelateerde situaties. Er zijn vier mogelijke reacties. Om essentiële survivalinformatie mentaal licht verteerbaar te maken, maken wij experts grif gebruik van acroniemen. Acroniemen hebben de prettige eigenschap om te blijven plakken in je geheugen, net zoals ducttape, waar we nog meer gebruik van maken dan acroniemen.

In dit geval is het acroniem voor lichamelijke reacties op stressvolle werksituaties FFFD. Dit staat voor: *fight, flight, freeze, deflect*. Eerste letter en respons: *fight*.

VOLGENS DE EXPERTS: Zoals uitgelegd door klinisch psycholoog dr. Leon Seltzer: ‘Als je een directe dreiging inschat

als iets wat je kunt verslaan, of dat nu waar is of niet, ga je in de vechtmodus. In dergelijke situaties zorgen hormonen die vrijkomen via je sympathische zenuwstelsel, vooral adrenaline, ervoor dat je de strijd aangaat en hopelijk zegeviert over de vijandige entiteit.'

Dat gaat toch lastiger op kantoor. In het dierenrijk is fysieke kracht een middel om te stijgen op de sociale ladder, op kantoor zakken je kansen op promotie aanzienlijk zodra je klappen gaat uitdelen. Ik heb meer dan eens basketballers compleet kungfu op elkaar zien gaan vanwege een onenigheid over een overtreding, om alles enkele ogenblikken later weer goed te maken. Maar ik moet de eerste persoon nog zien die over een vergadertafel heen getrokken wordt.

EXTRACTIE: En dat brengt ons op de tweede lichamelijke respons in stressvolle situaties, flight: vluchten. Hoe dicht je ook bij de deur zit, vluchten is niet echt een optie in een creatieve sessie. Dat is waar de mentale 80 procent om de hoek komt kijken. Om jezelf in veiligheid te brengen hebben we ons scherpzinnige brein nodig. Gevraagd worden om je creatieve input is meer een verdoezelde dreiging dan een directe. Onschuldig genoeg, maar vergis je niet: het is net zozeer een krachtmeting als een fysieke confrontatie. Als het überhaupt gaat om winnen in deze *battle of the minds*, en daar gaat het duidelijk om, is het doel niet zozeer om je tegenstander te raken met een snelle linkse, maar om hem of haar te slim af te zijn met je rechterhersenhelft.

DE BUS: Wat je ook kunt doen, is verstijven in de derde lichamelijke staat: freeze. Dit is zo onprettig dat velen instinctief

meteen overgaan tot de vierde staat en de laatste letter in FFFD, deflect oftewel ontwijken. Verantwoordelijkheid afschuiven, je kent het wel. Collega's voor de bus gooien is een gewaardeerde kantoortraditie. Maar die is hier niet van toepassing omdat je niemand de schuld in de schoenen kunt schuiven. Ideeën zijn inspirerend en per definitie dus niet bedreigend. Dat komt mede doordat ideeën genereren wordt gezien als een activiteit waarin alles mag. Het is lastig vingerwijzen als de hele exercitie erop is gebouwd om nu juist niet te oordelen.

OERKNAL: Ineens kun je niet meer terugvallen op je ervaring en je expertise. Je kunt niet meer op je automatische reflexen vertrouwen. Je moet in feite stoppen met denken zoals je gewend bent te denken in een proces dat lijnrecht staat tegenover alles, maar dan ook alles, wat je hebt geleerd. Elk academisch principe waarop je vertrouwt. Je moet als het ware je hoogopgeleide, rationele brein uitschakelen. Ondanks alle zakelijke processen die te maken hebben met creativiteit zoals agile en zelfs *design thinking* hebben we hier geen vat op de bouwstenen van ons denken. We kunnen ons verschuilen achter managementtermen maar als we echt willen begrijpen hoe we origineel denken, moeten we beginnen bij het begin. Bij dat ene dat aan de basis van al het andere ligt. We moeten terug naar de oorsprong in de evolutie van ons originele denken. We moeten terug naar onze ideeën.

SYNERGIE: Door grip te krijgen op onze ideeën kunnen we die toepassen in ons dagelijks werk, los van workshops en sprints, en slaan we een brug tussen onze linker- en rechter-

hersenhelft. De twee worden gezien als losstaand, je wordt gezien als oftewel links- of rechtsgestuurd in je denken. Je bent een rationele of een creatieve denker. Zo werkt het niet bij ideeën. Hier vermengen abstract denken en rationeel denken zich juist. Dus door je creatieve denken te verbeteren boost je tegelijkertijd je rationele methodische denken. Wel nadat we eerst je intuïtie hebben afgestoofd. Zodra je je originele denken leert beheersen, zul je werkelijk onafhankelijk zijn in je werk.

WEEKENDJE WEG: Onze survivalqueeste naar ideeën zal uitdagend worden. Dat zou geen verrassing moeten zijn, want we zijn slecht voorbereid, zoals gebruikelijk is in creatieve sessies waarin niets moet en alles mag. We vertrekken op onze expeditie met alleen een toilettas in de veronderstelling dat we de rest onderweg wel kunnen aanschaffen. Het wordt tijd om eigenaarschap te nemen over ons originele denken. Nu plaatsen we onze ideeën en in het verlengde daarvan ons originele denken bewust buiten onszelf als een voortbrengsel van toeval. We denken dat we op pauze moeten drukken in ons brein zodat de oplossing zich vervolgens kan manifesteren in een eureka-moment. Laten we dat concept eerst maar eens ontcrachten. Als we tenminste beroepsmatig willen overleven. Als we een echte ‘kwaliteitsslag’ willen maken in ons denken. Het probleem zit hem meteen in het begin. We gaan al verkeerd van start. We denken dat we eerst ons hoofd moeten leegmaken. Niets is minder waar. Er moet juist kennis in.